

A Salgótarján Kistérség idegenforgalma - egy kérdőíves felmérés tanulságai

„Turizmus Salgótarjánban? – No, ne!” És egy kaján mosoly sok ember arcán, ha meghallják a kérdést. Hányszor hallottunk ilyen és ehhez hasonló mondatokat, kijelentéseket a város helyi lakosainak szájából, és ahogy elnézem a helyzetet, hányszor fogjuk még magunkat szemben találni a közeljövőben számos hasonló, pejoratív megjegyzéssel a megyeszékhely és környékének idegenforgalmával kapcsolatban.

A város és közvetlen környezetének turizmusát tekintve valóban mostoha helyzetben van. A következő összehasonlító táblázatban Salgótarján mellett Eger és Tatabánya megyeszékhelyek néhány idegenforgalmi mutatóját közlöm összehasonlításként. (1. táblázat)

	Salgótarján	Eger	Tatabánya
Vendégszám (fő) (2003)	45 829	123 038	81 206
Külföldi vendégszám (fő) (2003)	2378	12 355	6429
Átlagos tartózkodási idő (nap) (2003)	2,7	2,5	3,6

1. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma 2003-ban

Egyértelműen jól láthatók jelentős különbségek azonos nagyságrendű és közel hasonló szerepkörű városokat tekintve is. A kérdés csupán az, hogy miért van ez így, hiszen a város környezete csodálatosan szép természeti adottságokkal rendelkezik, amely számos kihasználatlan turisztikai lehetőséget „rejteget”, melyek közül csupán néhányat szeretnék megemlíteni. A természetjáró turizmus kitűnő lehetőségeit kínálja Salgó, Somoskő vára, a Nagy-Szilvás-kő és a Somoskő bazaltorgonái, a Medves bazaltfennsíkja, a kazári riolittufa erózióval felszabdalt felszíne, az európa-diplomás Ipolytarnóc stb. A horgászokat számos tó várja. A csodálatos erdők kiváló vadászati lehetőségeket kínálnak. Kihasználatlan adottságokkal rendelkezik a palóchagyományokban gazdag térség a falusi turizmus tekintetében (Kazár, Hollókő), valamint az üzleti, kongresszusi, ifjúsági, gyermek, vallás és tranzit turizmus számára is.

A Salgótarján Kistérség és a város idegenforgalmi helyzete erősen ellentmondásos, amelyek közül a legjelentősebbek a következők:

- Jelentős ellentét feszül a város és a térség valós idegenforgalmi adottságai, lehetőségei és az idegenforgalmi infrastruktúra mennyiségi és minőségi jellemzői,
- valamint a térség valódi értékei és adottságai – a térség külső megítélése között.
- Az idegenforgalom megítélésében az egyik oldalról a túlzott várakozás, a másik oldalról a jelentőségének elbagatellizálása jelentkezik.
- A város túlsúlya a kistérséggel szemben, azaz Salgótarján, mint a térségi turizmus hasznélvezője – a kistérség, mint a turisztikai vonzerőt nyújtó terület.

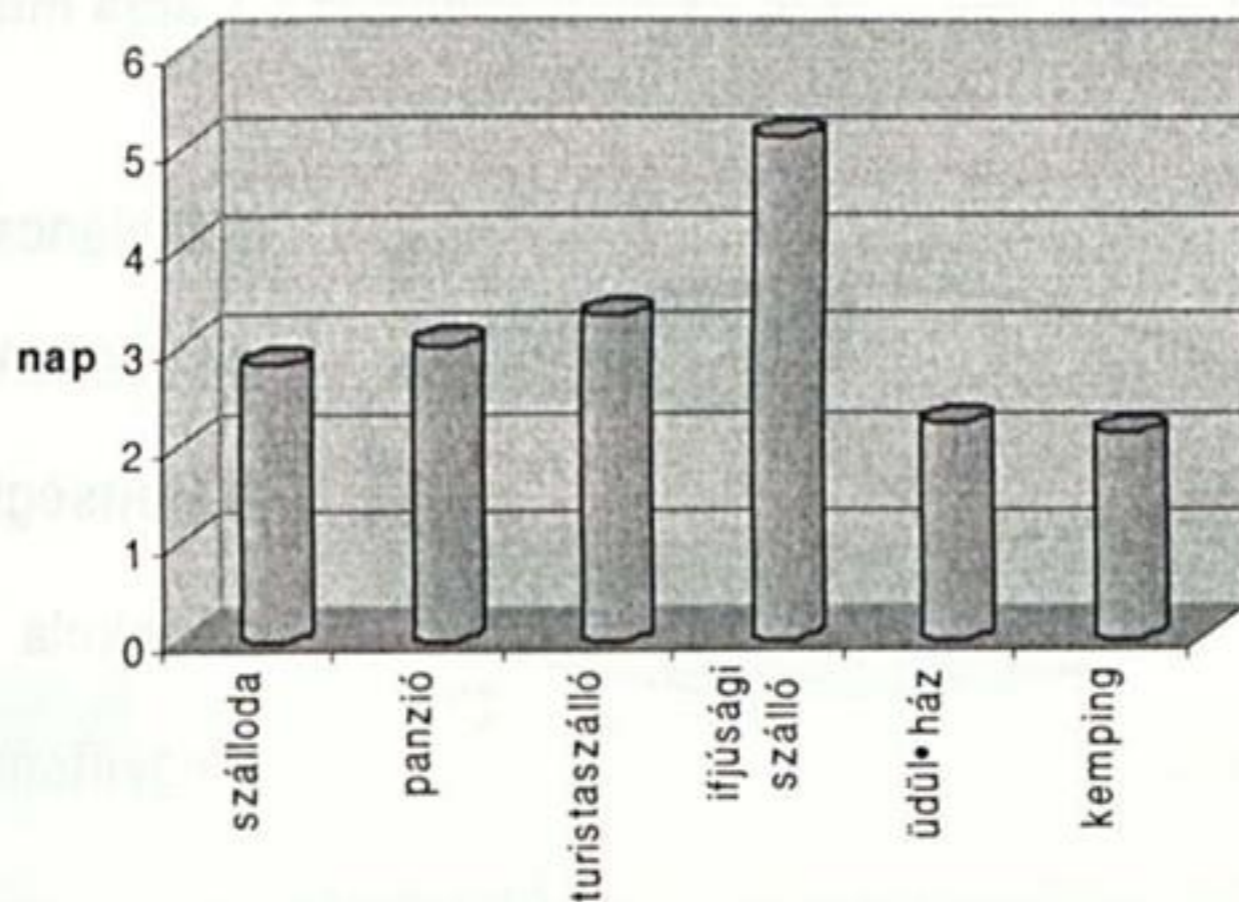
Ez utóbbi lehetőséget – nevezetesen, hogy az idegenforgalmi attrakciók többsége a kistérségben található, de a turisták zöme salgótarjáni szálláshelyet vehetne igénybe – a város még nem ismerte fel, pedig a turizmus fellendítésében meghatározó jelentőségű lehetne.

Köztudott, hogy Salgótarján és a kistérség évszázados időtávlatban tekintve is a hazai ipar egyik fellegvára volt, és így épült be a köztudatba is. A turizmus fogalma nem kapcsolódott össze a várossal, hiszen a nehézipar, a bányászat jellemzően olyan tevékenységek, melyek nem segítették elő az idegenforgalom fejlődését, sőt környezetszennyező jellegüknél fogva kifejezetten gátolták azt. A helyzet a rendszerváltást követően jelentősen megváltozott. A nehézipari jelleg már a múlté, a termelés visszaesésével a környezetszennyezés szintje is elfogadható mértékűre csökkent. Ezzel párhuzamosan a térség turisztikai adottságai elvileg felértékelődtek. Mindez alapul szolgálhatott volna a turizmus fejlesztéséhez, jóllehet ez a mai napig nem történt meg.

Ennek okát keresve, 2002 nyarán kérdőíves felmérést végeztem a Salgótarjánba érkező turisták, valamint a város helyi lakosainak körében. A felmérés célja az volt, hogy képet alkossak a térségbe érkező turistáknak a Salgótarjánról kialakított image-áról, másrésztől kíváncsi voltam arra is, hogy, hogyan vélekednek a helyi lakosok az idegenforgalomról.

A felmérés során 100 helyi lakost és 100 turistát – ebből 20 lengyel turista – kérdeztem meg. A megkérdezett turistáknak pontosan a fele volt férfi, a másik fele nő.

A térség egyik igen jelentős problémája, hogy a környékre érkező turisták átlagos tartózkodási ideje igen alacsony. Az általam megkérdezett – különböző szálláshelyeken megszálló – *turisták átlagos tartózkodási ideje* meglepően magas, 5,3 nap, míg egy 2003-as statisztika alapján az átlagos tartózkodási idő: 2,7 nap volt. Feltehetően azért kaptam magasabb számot, mivel a megkérdezés főszezonban, nyáron történt. A legrövidebb idejű tartózkodás a szállodákat igénybevevő vendégekre jellemző. Itt az átlagos tartózkodási idő nem éri el a 3 napot. Az olcsóbb szálláshelyeket – turistaszállás, ifjúsági szállás, panzió – hosszabb időre veszik igénybe az idelátogatók (1. ábra)

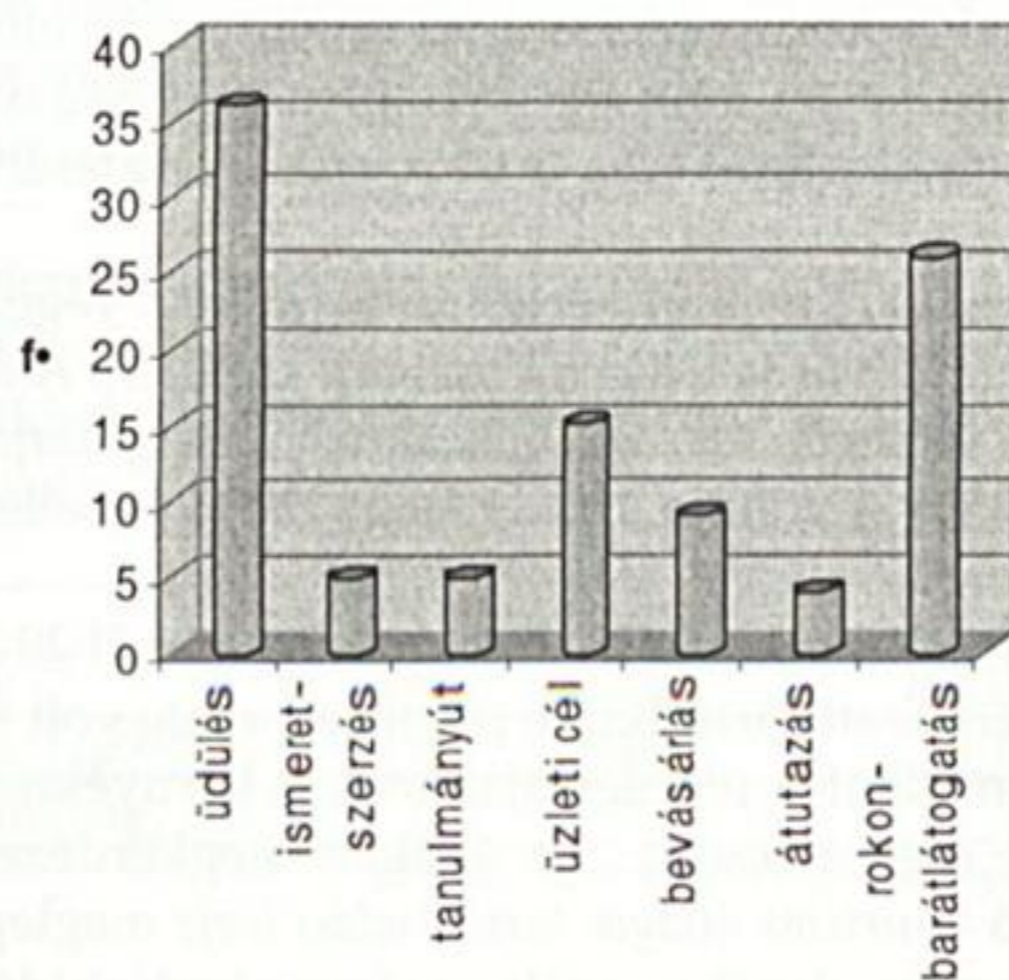

1. ábra: A turisták átlagos tartózkodási ideje a szálláshelyek típusa szerint

A kereskedelmi szálláshelyeken a külföldi turisták részaránya – noha lassan növekszik – nem haladja meg az 5%-ot. A Salgótarjánba és térségébe látogató külföldi turisták zöme német vagy osztrák ill. lengyel. Mindez azt sugallja, hogy a városnak szinte alig vannak kapcsolatai más országokkal, jóllehet kezdeményezések történtek a nemzetközi kapcsolatok bővítésére. Sajátos vonás, hogy a lengyelek szinte kizárólag a három nyári hónapban vannak jelen, azaz „vakációs turisták”, míg a német turisták egyenletes eloszlása üzleti célú utazásokat sejtetnek.

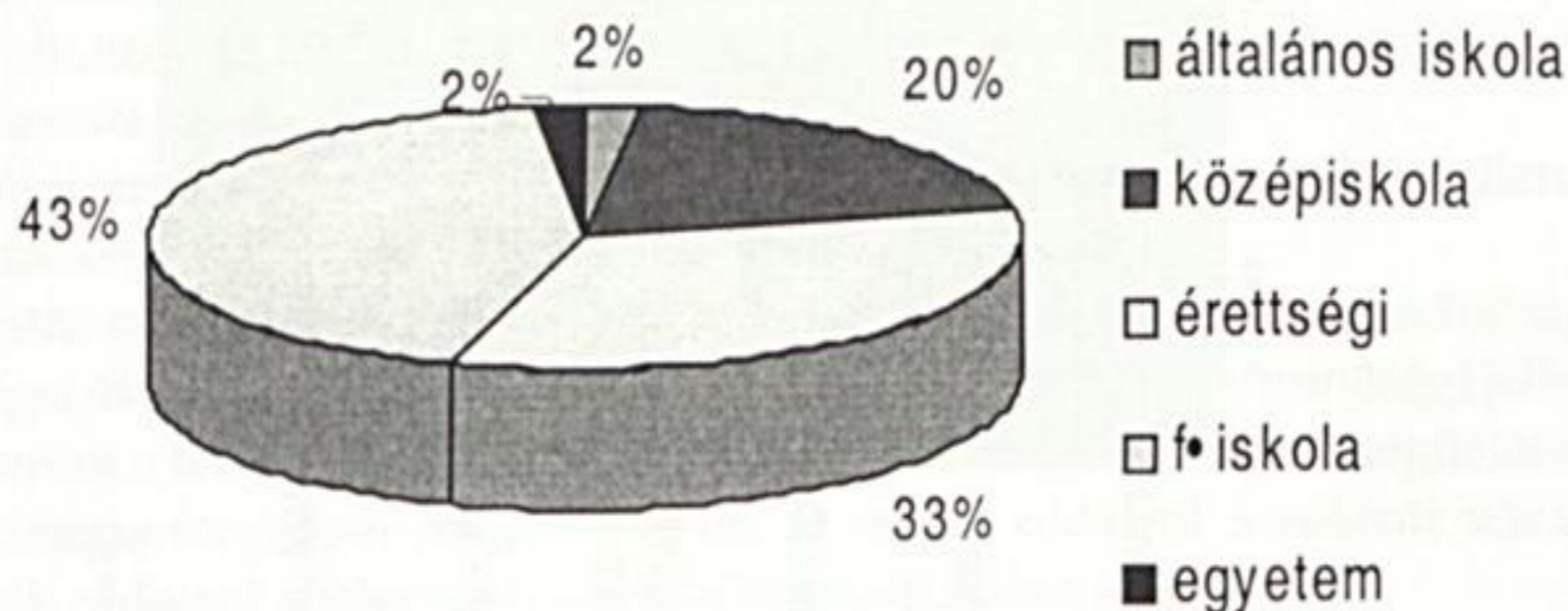
A kérdőívek egyik legfontosabb eleme volt az a kérdés, hogy „mi jelenlegi utazásának fő célja?”.

2. ábra: a térségbe érkező turisták megoszlása fő céljaik alapján

A 2. ábráról egyértelműen leolvasható, hogy az ideérkező turisták elsődleges célja az üdülés valamint rokon-barátlátogatás volt. Úgy vélem, hogy az üdülési céllal érkező turisták már jól ismeri a vidék szépségét, táji változatosságát.

Az ideérkező turisták legmagasabb iskolai végzettségét a 3. ábra mutatja.

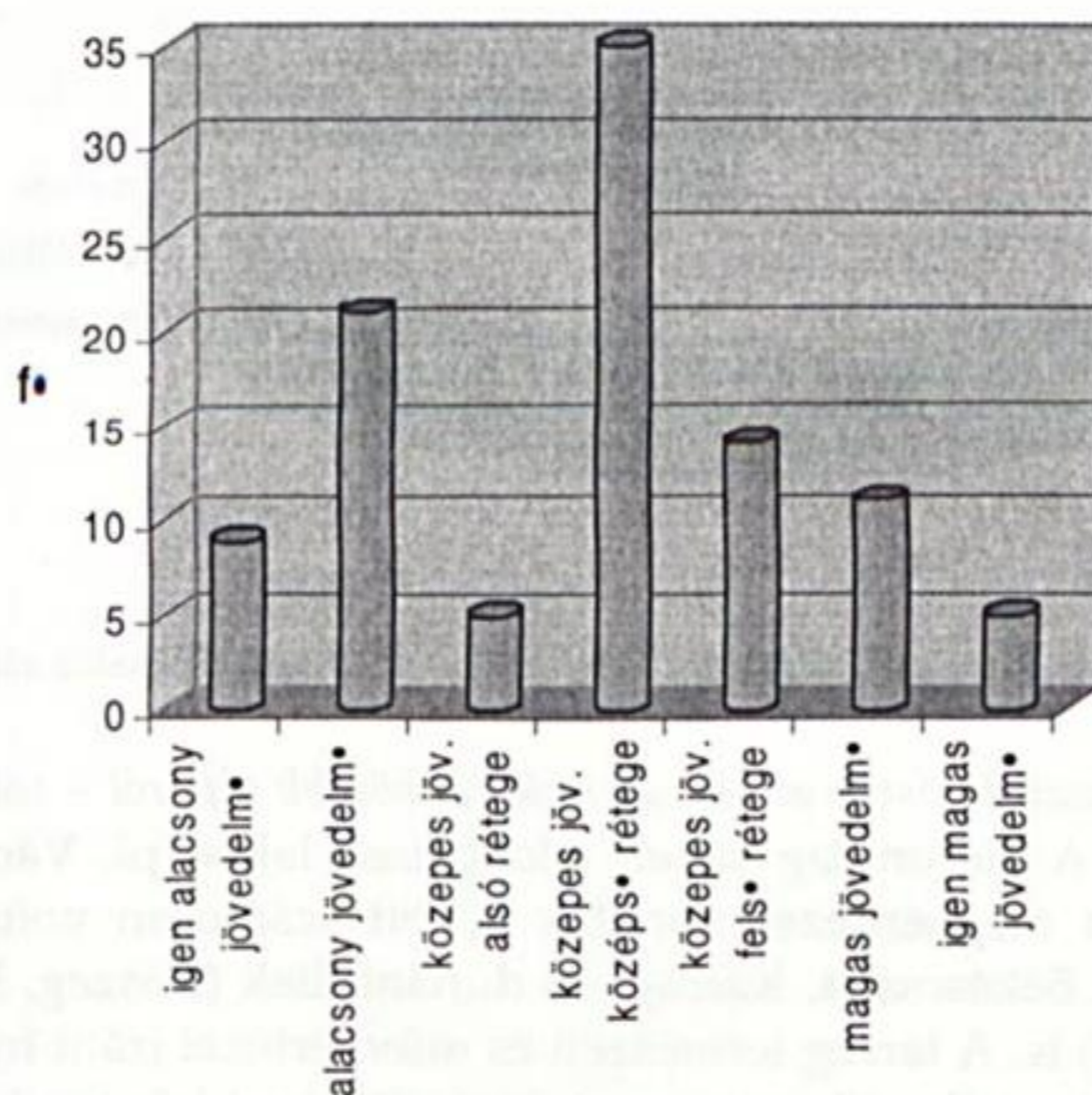
3. ábra: a térségbe érkező turisták legmagasabb iskolai végzettsége

A megkérdezettek között a legnagyobb arányban vannak a főiskolát végzettek, valamint az érettségivel rendelkezők, azaz a térség turisztikai attrakciói iránt egy képzetesebb, mobilisabb réteg fogékony. Így elsősorban ennek a rétegnek az igényeit célszerű figyelembe venni a turisztikai fejlesztéseknél, ill. ezt a piaci szegmenst kell megcélozni a reklámtevékenységgel is.

Igen fontos mutatószám az idegenforgalmi kereslet elemzésekor, az adott térségbe érkező *turisták havi jövedelme*. Noha a kérdőívek önbevallás alapján készültek, így az értékek valamelyest torzíthatnak, trendek mégis megállapíthatóak (4. ábra).

A megkérdezett turisták nagyobbik hányada a közepes jövedelműek középső és felső rétegébe sorolta magát. Nem elhanyagolható feladat – a közepes jövedelműek megtartása és létszámának a bővítése mellett – a magasabb és alacsonyabb fizetőképességű turisták igényeinek megfelelő kínálat bővítése sem!

4. ábra: A térségbe érkező turisták megoszlása havi jövedelmük alapján

Érdekes, és – bevallom – számomra nem várt eredményt hozott az a kérdés, hogy „*milyen információs forrás alapján döntötte el, hogy Salgótarjánba utazik*” (2. táblázat) tartalmazza.

utazási iroda vagy más turistaszervezet által kiadott információk alapján	8%
televízió-rádió-újságok híradásai, reklámjai alapján	2%
barátok, rokonok javaslatára	51%
saját kedvező korábbi tapasztalatok alapján	39%

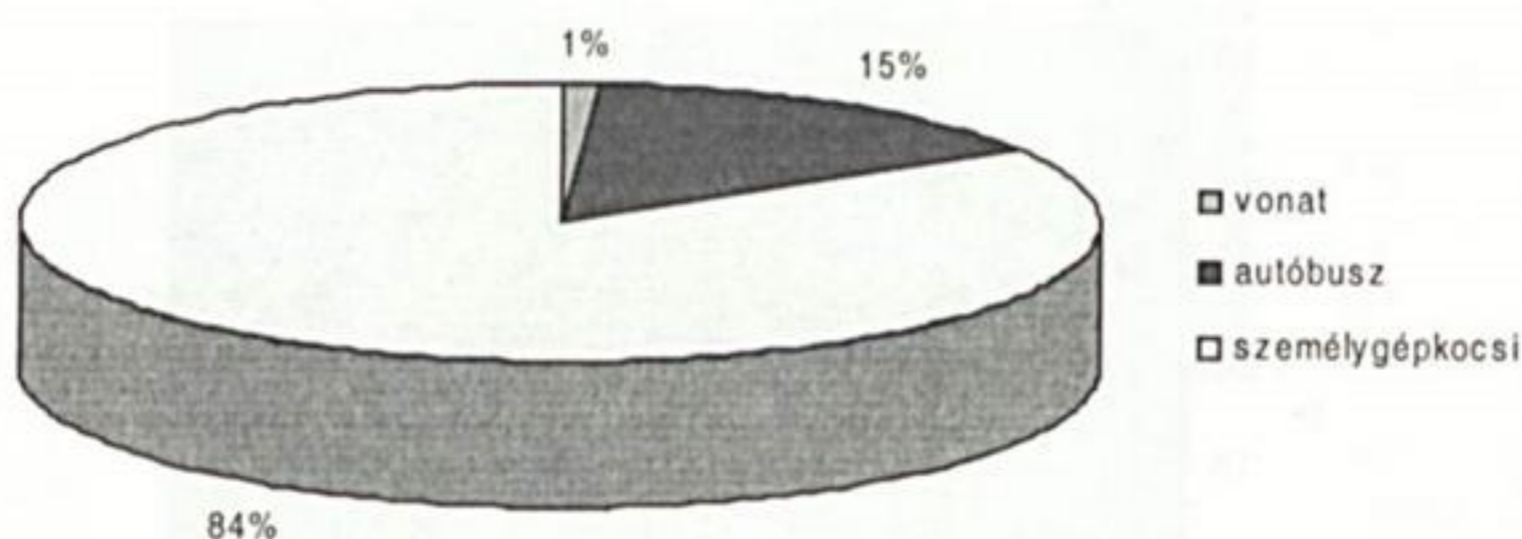
2. táblázat: A megkérdezett turisták megoszlása az információs források szerint

A várost már ismerő turisták kedvező véleményét jelzi, hogy nagy számban vannak olyan vendégek, akik barátaik, rokonaik javaslatára, vagy saját, kedvező

korábbi tapasztalataik alapján érkeztek a térségbe, azaz a Salgótarjánt és környékét felfedezőik gyakran visszatérő vendégekké válnak, ill. jó szívvel ajánlják barátaiknak is a térség megismerését. Az pedig, hogy a média híradásai valamint utazási irodák reklámtevékenysége ennyire szerény eredményességű, jól érzékelteti a helyi utazási irodák – a városba irányuló idegenforgalom érdekében végzett – csekély aktivitását, kapcsolatát más irodákkal és a város marketingkommunikációs tevékenységének hatékonyságát. Véleményem szerint ez az a terület, ahol a legtöbb a tennivaló, hiszen ha egy elégedett turista távozik a térségből, akkor valószínű, hogy van értelme mások idevonzására is.

A turisztikai attrakciók vonzerejét jelentős mértékben megnövelheti a jó megközelíthetőség. Az ideérkezők döntő hányada személygépkocsival érkezett (5. ábra). A vonaton érkezők igen csekély aránya egyben jelzi a vasúti közlekedés alacsony színvonalát, a terület nehézkes megközelíthetőségét!

5. ábra: A turisták megoszlása az igénybe vett közlekedési eszköz alapján

A térségbe érkező turisták az ország legkülönbözőbb tájairól – többségükben városokból – érkeztek. A viszonylag közeli települések lakói (pl. Vác, Budapest, Eger, Miskolc) mellett a megkérdezett turisták között számosan voltak alföldiek (Kiskunhalas, Szeged, Békéscsaba, Karcag) és dunántúliak (Kőszeg, Pécs, Székesfehérvár, Kaposvár stb.) is. A térség természeti és művi értékei iránt fogékony turistákat komplex „csillagtúra-jellegű” programok biztosításával lehetne hosszabb tartózkodásra bírni, s ezzel együtt a városban realizálódó turistaköltést növelni.

A turistáknak feltettem azt a kérdést is, hogy „milyen benyomásokat szerzett itt-tartózkodása során, illetve tervezi-e a jövőben is felkeresni Salgótarjánt?” A kérdésre adott válasz leginkább kifejezi a vendég elégedettségi szintjét (3. táblázat).

nagyon jókat, biztosan visszajövök	38%
lehetőség szerint biztosan visszajövök és barátaimnak is ajánlani fogom az ideutazást	52%
egy látogatás elég, s barátaimnak is javaslom	10%
benyomásaim nem voltak jók, s másoknak sem javaslom	0%
lebeszélem ismerőseimet ideutazási szándékukról	0%
senkinek sem javaslom, hogy itt töltsse szabadságát	0%

3. táblázat: A turisták megoszlása Salgótarjánról alkotott benyomásaik alapján

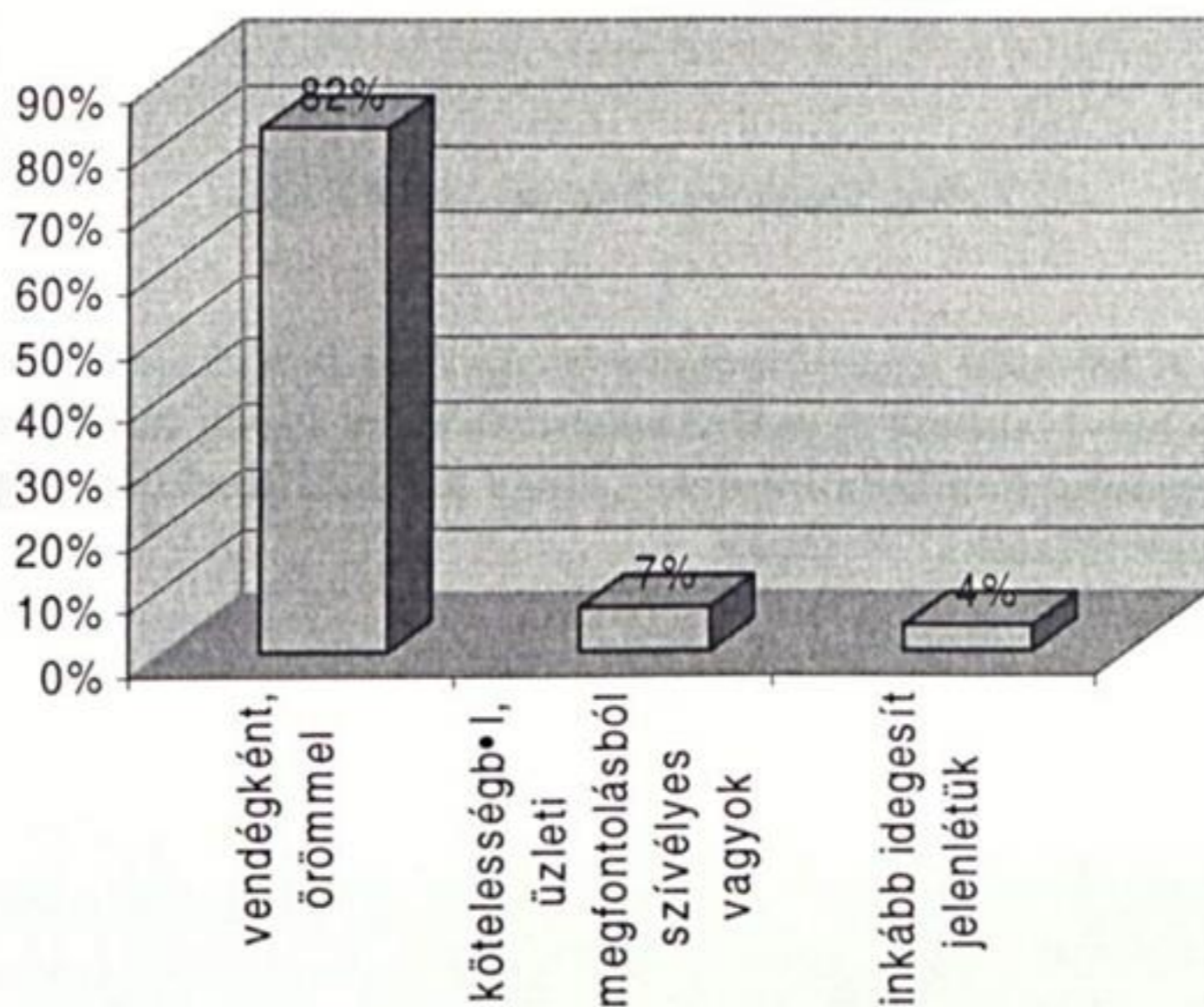

Az összkép tehát nagyon pozitív, hiszen az ide érkező turisták elégedetten, kedvező véleménnyel távoznak a városból. A megkérdezettek közül egyetlen sem volt, akinek valamilyen okból kifolyólag az összbenyomása negatív lett volna. Elgondolkoztató, ha ilyen kedvező az image, akkor vajon miért ennyire szerény mértékű a térség idegenforgalma? Mit kellene tenni annak érdekében, hogy dinamizálják ezt az ágazatot?

A következőkben a turisták válaszai mellé szeretném állítani a *helyi lakosok véleményét* is. A körükben arra a kérdésre, hogy „*a turizmus megjelenése kedvező/kedvezőtlen hatással van Salgótarján életére?*”, a megkérdezettek 31%-a nem válaszolt, sőt, személyes megkérdezés esetén olyan válaszokat is hallottam, hogy „nincs is turizmus, akkor milyen hatással lehetne” vagy „nem tudom megítélni”. Mindebből azt a következtetést vonom le, hogy nem igazán érzik az emberek a turizmus jelenlétét és hatását; jövedelmüket, foglalkoztatásukat, életmódjukat szinte egyáltalán nem érinti. Akik viszont válaszoltak a kérdésre, azoknak 79%-a úgy ítélte meg, hogy a turizmusnak kedvező hatása van a városra. A megkérdezettek szerint a lakosság jövedelmének, foglalkoztatottságának és életmódjának átlag 20–25%-át érinti a turizmus. Az idegenforgalom hatását a telkek és házak áraiban ők sem érzékelték.

Azokra a kérdésekre, hogy „*a turizmus hatására javult-e a településen a kereskedelmi, vendéglátó-ipari ellátás, alpinfrastruktúra, városkép, parkosítás, a helyi értékek presztízs?*”, valamint „*rosszabbodott-e a turizmus következtében a közbiztonság, erkölcsök, prostitúció helyzete, levegőminőség, balesetek száma?*” érdekes eredményt kaptam. Nagyjából fele-fele volt az igen és nem válaszok aránya, melyet én elsősorban annak tudok be, hogy az emberek nem igazán tudták megítélni a feltett kérdéseket.

Karakterisztikus eredményt kaptam arra a kérdésre, hogy „*hogyan fogadja/viseli el a turistákat?*” (6. ábra).

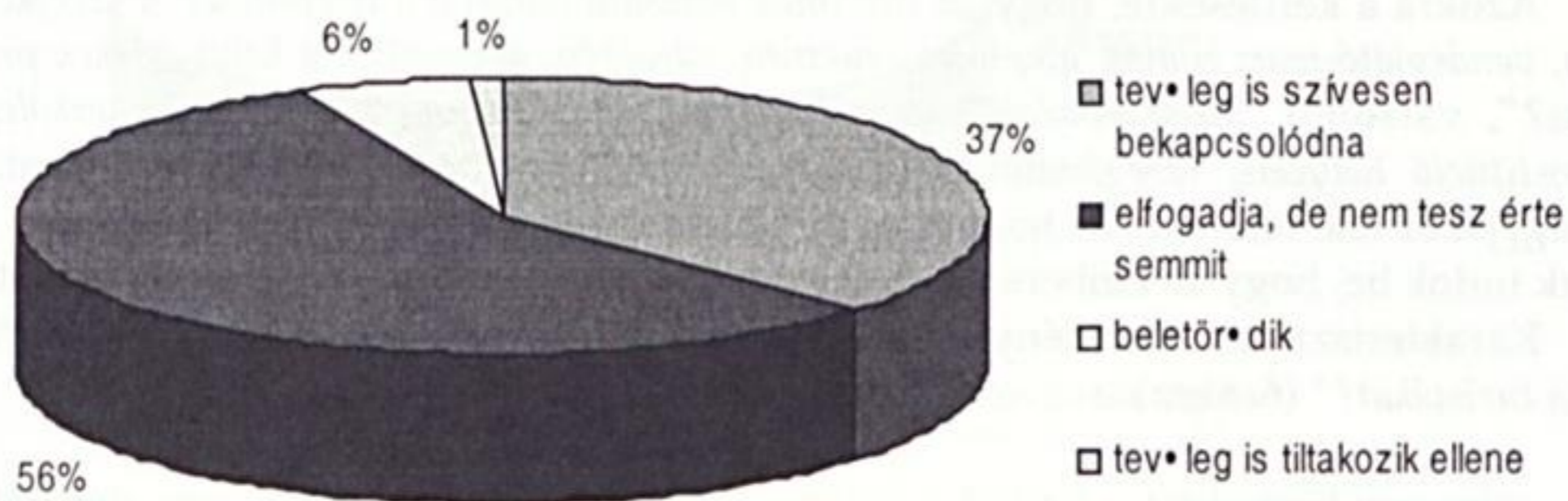

6. ábra: A helyi lakosok viszonya a turistákhoz

A megkérdezettek 82%-a vendégként, örömmel látja a turistákat, s jóval alacsonyabb azok aránya, akik nem szívesen. A maradék 7% egyszerűen képtelen megítélni a kérdést, mivel „nem találkozik turistákkal”. Összességében véve elmondható, hogy jelenleg a relatíve kevés turista miatt még csak a lehetősége sincs meg annak, hogy a túl sok turista jelenléte zavaró hatással legyen a helyi lakosokra.

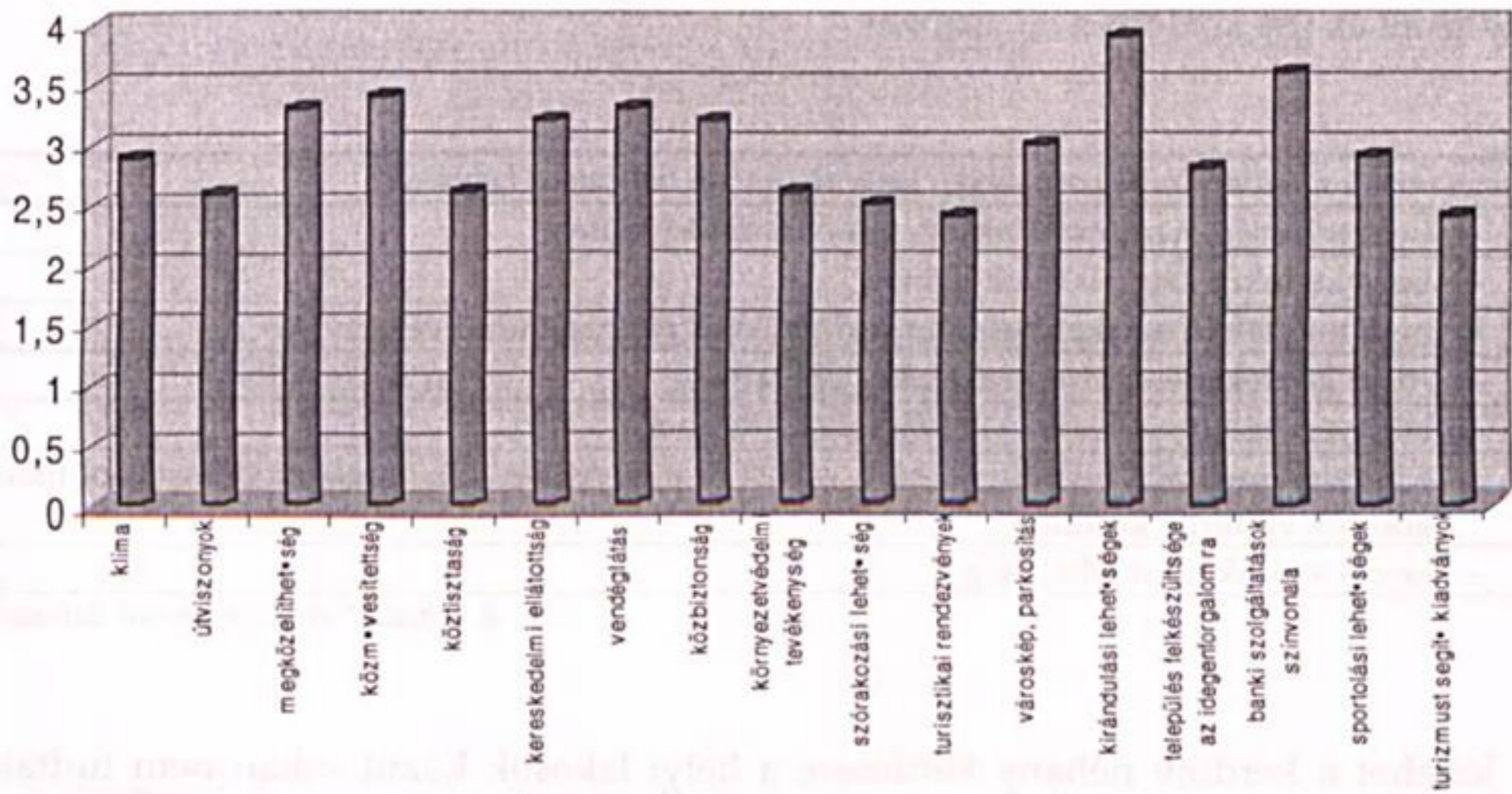
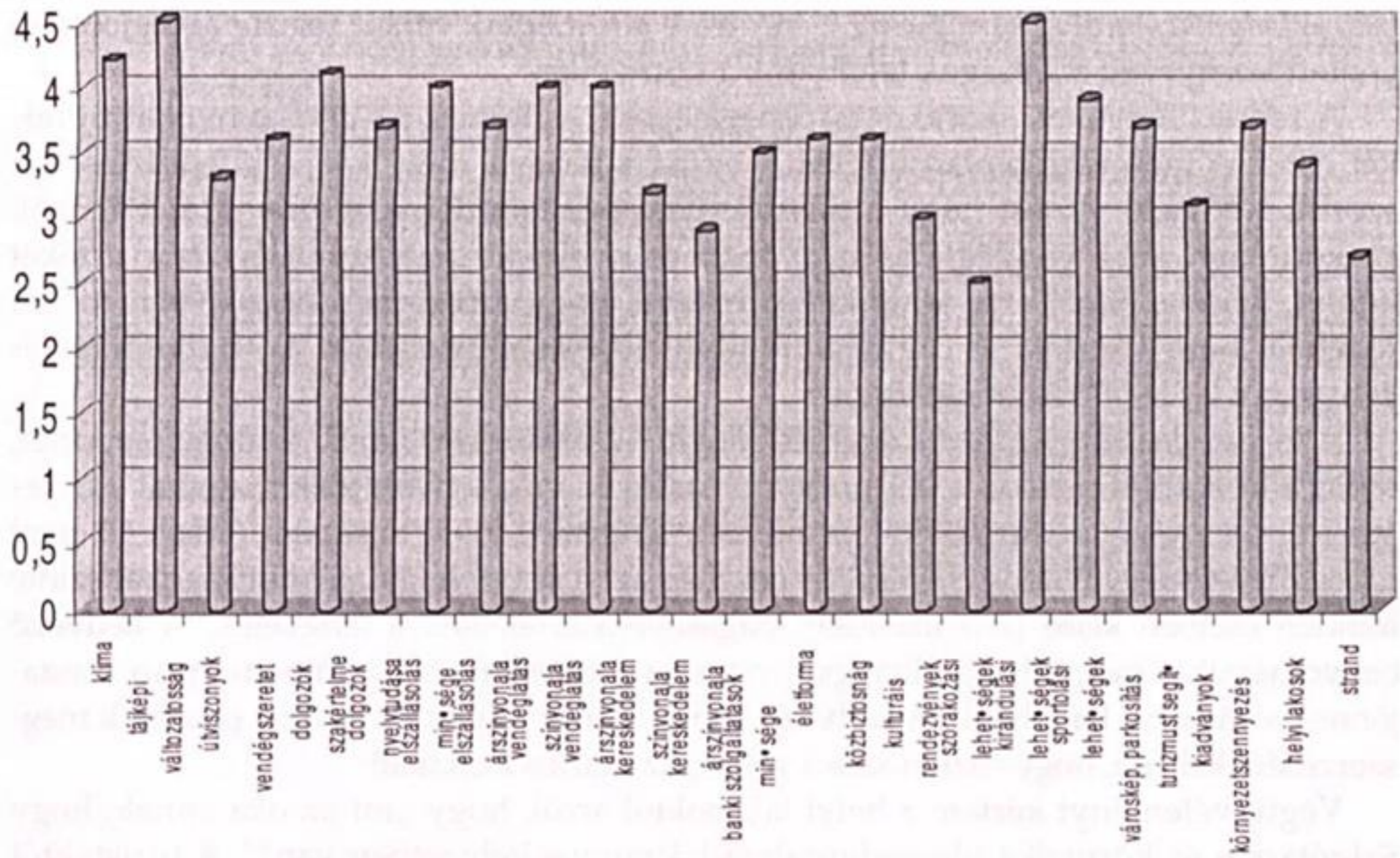
Arra a kérdésre, hogy „támogatja-e a turizmus továbbfejlődését?” a 7. ábra adja meg a választ. A válaszadók 37%-a igen, tevőleg is szívesen bekapcsolódna a turizmus továbbfejlődésébe, 56%-uk, tehát jelentős részük csupán elfogadja, mert elismeri kedvező hatásait, de nem tesz érte semmit, 6%-uk teljesen közömbös, beletörődő és mindössze kevesebb mint 1%-uk tiltakozna tevőleg is ellene. A válasz reális, mivel jelen pillanatban nagyon kevés turizmushoz kapcsolódó munkahely található a térségben, így nem körvonalazódik az idegenforgalom pozitív hatása, s mindez nem jelenik meg az emberek tudatában. Fontos, tudatformáló szerep hárul a turisztikai szakemberekre a későbbi idegenforgalmi fejlesztéseket illetően.

1. ábra: Támogatja-e a turizmus továbbfejlődését?

Salgótarján és környéke idegenforgalmi adottságait és infrastruktúráját a megkérdezett turisták és helyi lakosok egyaránt minősítették egy 1-5-ig terjedő skálán (1: legrosszabb, 5: legjobb). Rendkívül érdekes, hogy a minősítésekben nagyságrendbeli különbségek jelentkeztek (7-8. ábra)!

7. ábra: Salgótarján idegenforgalmi adottságai és infrastruktúrája a turisták szerint
 8. ábra: Salgótarján idegenforgalmi adottságai és infrastruktúrája a helyi lakosok szerint

A helyi lakosok között alig akadt válaszadó, aki bármelyik jellemzőt 5-ösre minősítette volna. A turisták esetében ez azonban nagy számban előfordult. Ami közös: mindkét csoport átlagban 4 vagy e fölött minősítette a város klímáját, a kirándulási lehetőségeket valamint a környék tájképi változatosságát. Ez az, amelyben szinte teljes egyetértés volt a helyi lakosok és a turisták között.

Fontos, hogy a turisták is így látják, és elsősorban emiatt érkeznek a térségbe. Hogy a város környezetét mennyire értékelik a turisták, azt a „mi volt a legpozitívabb véleménye Salgótarjánról és környékéről?” kérdésre adott egyik válasz fejezte ki legjobban: „rejtett környezeti szépségek találhatóak a környéken”.

A rendezvényeket, szórakozási lehetőségeket valamint az útviszonyokat mindkét csoport igen alacsonyan értékelte: ez az a terület, mely jelentős fejlesztésekre szorul. Kedvező vonás, hogy a turisták nem minősítették alacsonyan a dolgozók szakértelmét, sőt a vendéglátás színvonala és az elszállásolás minősége is jó értéket kapott. Mindezekből arra lehet következtetni, hogy a turizmus tárgyi és mentális feltételei nem rosszak. A vendégforgalom növelése érdekében a marketingtevékenységre kellene összpontosítani.

A lengyel turistákról külön szeretnék szólni. Azért választottam ki e turistacsoportot, mivel a külföldi turisták közül legnagyobb arányban ők képviseltetik magukat. Lényeges eltérés a magyar turistákkal szemben a lengyelek jóval hosszabb (átlag: 10 nap) tartózkodási ideje. Fontos megemlítenem még azt a tényt, hogy az adottságokat szinte minden esetben kissé (2-3 tizeddel) magasabbra értékelték a lengyelek. A kedvező benyomásaikat még inkább kihangsúlyozza az a válaszuk, hogy mindannyian visszajönnek a városba, ha tehetik. A kedvező image más országok turisztikai piacának megszerzésére kellene, hogy ösztönözze a várost, az utazási irodákat!

Végül véleményt kértem a helyi lakosoktól arról, hogy „mi az oka annak, hogy Salgótarján és környéke idegenforgalma hátrányos helyzetben van?” A turistáktól viszont arra kérdeztem rá, hogy milyen fejlesztéseket tart szükségesnek a turizmus fellendítése érdekében. A következő táblázatban (4. táblázat) a válaszok arányában súlyozom és így közlöm a válaszokat.

Miben látja a salgótarjáni és környékbéli idegenforgalom hátrányos helyzetét?
- pénztelenség, nemtörődömség, támogatottság hiánya
- kereskedelmi áruválaszték hiánya
- nem megfelelő marketingkommunikációs és propagandatevékenység
- rossz közlekedési infrastrukturális ellátottság
- környezetszennyezés és a közbiztonság hiánya
- a helyiek mentális beállítottsága, a városi és megyei vezetés megosztottsága, politikai gondok előtérbe kerülése
- kevés szórakozási lehetőség

4. táblázat: A helyi lakosok válaszai

Jóllehet a kérdőív néhány kérdésére a helyi lakosok közül sokan nem tudtak választ adni, a fenti kérdésre azonban a megkérdezettek 98%-a válaszolt. Úgy gondolom, mindez jelzés értékű. A turizmus hiányát érzik, véleményüknek hangot is adtak. A helyi idegenforgalom helyzetét erősen kedvezőtlennek ítélik, amelyet jól jelez az a 3,8-as érték is, amellyel a helyi lakosok a Salgótarján és térsége turizmusát egy 1-10-ig terjedő skálán helyezték el.

<i>Milyen fejlesztéseket tartana szükségesnek Ön a turizmus fellendítése érdekében</i>
- több reklámtevékenység, látványosságok propagálása
- ismerje fel a helyi vezetés a turizmus gazdaságélénkítő szerepét, ennek megléte döntő jelentőségű
- szervezett programok kínálása a turisták részére
- több jobb minőségű szállás, több turistaútvonal, jobban kiépített elérhetőség
- rendezvények népszerűbbé tétele
- szórakozóhelyek minőségivé tétele
- közbiztonság megerősítése
- úthálózat, közlekedés fejlesztése
- kisvasút újra megépítése
- infrastrukturális fejlesztések, turisztikai képzés

5. táblázat: A turisták válaszai

Összegezve a fent leírtakat elmondható, hogy mind a helyi lakosok, mind pedig a turisták jó véleménnyel vannak a város és térségének idegenforgalmi attrakcióit illetően, mindez azonban nem mondható el a hozzá párosuló infrastruktúráról ill. az idegenforgalom aktivitásáról.

A Salgótarján kistérség idegenforgalma fejlődésének fő kérdése az, hogy hogyan tud megfelelni a város és a kistérség az új elvárásoknak, és milyen mértékben tudja kihasználni az új lehetőségeket. Szakmai körökben ma már elismerik a turizmus multiplikátor, indikátor, gazdaságélénkítő ill. területfejlesztő hatását. Ezzel kapcsolatban Salgótarjánra és a kistérségre vonatkozóan egy jövőbe mutató kérdés fogalmazódik meg bennem: vajon a turizmus felelősei felismerik-e felelősségüket, küldetésüket a társadalmi-gazdasági fejlődés előmozdításában, a területi egyenlőtlenségek mérséklésében?

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- LAKY Ildikó /szerk./: Salgótarján Kistérség komplex területfejlesztési programja, Helyzetfeltárás, 2001. pp. 8-15. és 112-123.
- LAKY Ildikó /szerk./: Salgótarján Kistérség komplex területfejlesztési programja, Konceptió, 2001. pp. 30-45.
- CZERNY, Margarete-PALME, Gerhard: Gazdaságfejlesztési Program a magyar Nógrád megyében, 1997, pp. 2-18.
- Előterjesztés a turizmus helyzetéről, lehetőségeiről, fejlesztési elképzelésekről Nógrád megyében, Nógrád Megye Közgyűlése, 1995
- A Karancs-Medves vonzásában – Salgótarján északi területének idegenforgalmi fejlesztési programja, KRF közép-Magyarországi Regionális Fejlesztési Rt, 2002
- Salgótarján Fejlesztési Konceptiója – Általános Rendezési terv Felülvizsgálati Program, 1996